

Konkurences padome

Brīvības iela 55, Rīga, LV-1010, tālr. 67282865, fakss 67242141, e-pasts pasts@kp.gov.lv, www.kp.gov.lv

Rīgā

04.11.2020. Nr. 1.7-2/1182
Uz 28.09.2020. Nr. 1-58/646

Ventspils pilsētas pašvaldībai

Par pašvaldības SIA “Ūdeka”

Konkurences padome (turpmāk – KP) ir saņēmusi Ventspils pilsētas pašvaldības (turpmāk – Pašvaldība) iesniegumu par līdzdalības izvērtējumu pašvaldības kapitālsabiedrībā PSIA “Ūdeka” (turpmāk – PSIA).

Priekšnoteikumi publiskas personas līdzdalībai kapitālsabiedrībā ir noteikti Valsts pārvaldes iekārtas likuma (turpmāk – VPIL) 88.panta pirmajā daļā, proti, tiek novērsta tirgus nepilnība, radītas preces vai pakalpojumi vai pārvaldīti īpašumi, kas ir stratēģiski svarīgi valsts vai pašvaldības administratīvās teritorijas attīstībai vai valsts drošībai.

Savukārt, lai pamatotu, ka citādā veidā nav iespējams efektīvi sasniegt minētā panta pirmajā daļā noteiktos mērķus, publiskai personai ir nepieciešams veikt paredzētās rīcības juridisko un ekonomisko izvērtējumu, t.sk. ietekmes uz konkurenci izvērtējumu un iespējamo konkurences neitralitātes risku izvērtējumu, kā arī konsultēties ar kompetentajām institūcijām konkurences aizsardzības jomā un komersantus pārstāvošajām biedrībām vai nodibinājumiem.

Pašvaldība un PSIA ir veikušas VPIL 88.panta otrajā daļā paredzēto rīcības juridisko un ekonomisko izvērtējumu, kā arī konsultējušās ar nozari pārstāvošo nevalstisko organizāciju – biedrību “Latvijas Ūdensapgādes un kanalizācijas uzņēmumu asociācija”, saņemot tās atzinumu. Izvērtējums nosūtīts arī viedokļa sniegšanai Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamerai. Līdz ar to KP sniegs viedokli (atzinumu) par Pašvaldības veiktā izvērtējuma atbilstību VPIL 88.panta noteikumiem.

No KP iesniegtā Pašvaldības izvērtējuma par līdzdalības saglabāšanu PSIA konstatējams, ka PSIA ir dibināta ar mērķi nodrošināt no pašvaldības autonomās funkcijas izrietošus pārvaldes uzdevumus, t.i., nodrošināt sabiedriskos ūdenssaimniecības pakalpojumus.

Tās pamatdarbības veidi ir:

- 1) ūdensapgādes pakalpojums, kas ietver:
 - ūdens ieguvu, uzkrāšanu un sagatavošanu lietošanai;
 - ūdens piegādi;
- 2) kanalizācijas pakalpojums, kas ietver:
 - notekūdeņu savākšanu un novadīšanu uz notekūdeņu attīrīšanas iekārtām (pilsētas tīklā);
 - notekūdeņu attīrīšanu un novadīšanu vidē, tai skaitā virszemes ūdensobjektos (tai skaitā, saņemto notekūdeņu no atsevišķā tīkla un asenizatoriem attīrīšana).

Savukārt kā PSIA papildu pakalpojumi (palīgdarbības pakalpojumi) norādīti:

1) ēku iekšējo un ārējo ūdensvada un kanalizācijas tīklu apkalpošana, kas ietver ēku iekšējo tīklu aizsērējumu novēršanu, ēku kanalizācijas stāvvadu un guļvadu tīrīšanu, ūdensapgādes pieslēgšanu un atslēgšanu, ārējo ūdensvada un kanalizācijas (tai skaitā arī lietus ūdens) tīklu skalošanu, u.c. ārējo ūdensvada un kanalizācijas tīklu ārpus sabiedriskā pakalpojuma sniedzēja atbildības robežām apkalpošanu un pieslēgumu ūdensvada vai kanalizācijas tīkliem izbūvi;

2) kanalizācijas nosēdvertņu skalošana un tīrīšana, kas ietver nosēdvertņu, septiķu, taukķērāju un tamlīdzīgu notekūdeņu uzkrāšanas un novadīšanas iekārtu izsūkņēšanu un skalošanu;

3) Pašvaldības teritorijā esošo decentralizēto kanalizācijas sistēmu (turpmāk – DKS) reģistra izveide un uzturēšana;

4) ūdens patēriņa skaitītāju uzstādīšana, nomaina pēc verifikācijas, plombēšana.

Pašvaldība veiktajā Izvērtējumā norādījusi, ka PSIA pamatdarbības veidi saistīti ar pašvaldības autonomās funkcijas izpildi un stratēģisko mērķi – nodrošināt Ventspils pilsētā kvalitatīvus ūdenssaimniecības pakalpojumus. Šī mērķa nodrošināšanai ir izveidota nepieciešamā infrastruktūra. Realizējot dažāda veida ūdenssaimniecības attīstības projektus, t.sk., realizējot Eiropas Savienības līdzfinansētos projektus 2000.-2018.gadā, nodrošināts, ka centralizēto ūdenssaimniecības tīklu paplašināšanas rezultātā 98,5% no Ventspils administratīvās teritorijas (aglomerācijas) iedzīvotāju skaita ir pieejami centralizētie ūdenssaimniecības pakalpojumi.

Ņemot vērā iepriekšminēto, kā arī to, ka PSIA veic pašvaldības autonomo funkciju ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumu jomā, tādējādi vairāku konkurējošu tirgus dalībnieku darbība attiecīgo pakalpojumu tirgū nebūtu lietderīga un šādus pakalpojumus Pašvaldības administratīvajā teritorijā citi tirgus dalībnieki nepiedāvā, kā arī, ņemot vērā to, ka esošo ūdenssaimniecības infrastruktūru nav iespējams atsavināt vai nodot lietošanā citam komersantam, jo tās izbūvei un attīstīšanai ir tikuši piesaistīti Eiropas Savienības finanšu instrumentu līdzekļi, KP atzīst, ka kapitālsabiedrības sniegtie pamata pakalpojumi (sabiedriskie ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumi) ir atzīstami par stratēģiski svarīgiem pakalpojumiem VPIL 88.panta pirmās daļas 2.punkta izpratnē. Līdz ar to KP nav iebildumu pret pašvaldības līdzdalības saglabāšanu PSIA.

Attiecībā uz Pašvaldības izvērtējumā sniegto informāciju par PSIA sniegtajiem papildu pakalpojumiem, KP norāda tālākminēto.

KP, balstoties uz Pašvaldības sniegto informāciju izvērtējumā, secina, ka, sniedzot papildu pakalpojumus, PSIA darbojas tirgus nepilnības apstākļos šādu pakalpojumu sniegšanā – ēku iekšējo un ārējo ūdensvada un kanalizācijas tīklu apkalpošana, kas ietver ēku iekšējo tīklu aizsērējumu novēršanu, ēku kanalizācijas stāvvadu un guļvadu tīrīšanu, kā arī DKS skalošana un tīrīšana gadījumos, kad šo pakalpojumu veikšanai nepieciešams izmantot specifiski aprīkotu autotransportu ar hidrodinamisko iekārtu, kā arī lai nodrošinātu liela izmēra (sākot no 5 m³) DKS apkalpošanu. Tā kā Pašvaldības teritorijā nav neviena cita tirgus dalībnieka, kas nodrošinātu iepriekšminēto pakalpojumu sniegšanu, izmantojot šādu speciālo tehniku, minēto pakalpojumu sniegšana ir attaisnojama ar VPIL 88.panta pirmās daļas 1.punktā noteikto izņēmumu.

Attiecībā uz pieslēgumu ūdensvada vai kanalizācijas tīkliem izbūvi, PSIA saimnieciskās darbības izvērtējuma 13.lpp. norāda, ka šādu pakalpojumu sniegšana pēc būtības izriet no normatīvajiem aktiem ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšanas jomā, tādējādi šie pakalpojumi pēc savas būtības nav analizējami attiecībā uz brīvā tirgus un konkurences aspektiem. KP nevar piekrist šādam secinājumam un norāda, ka līdzdalības pārvērtējums ir jāveic par katru no publiskas personas kapitālsabiedrības darbības veidiem, t.sk., sniegtajiem papildu pakalpojumiem.

KP ieskatā PSIA komercdarbība, veicot pieslēgumu ūdensvada vai kanalizācijas tīkliem izbūvi, neatbilst VPIL 88.panta pirmās daļas 1.punkta nosacījumam, jo ūdenssaimniecības būvdarbu segmentā strādā pietiekami liels skaits privāto tirgus dalībnieku, kas spētu nodrošināt attiecīgo pakalpojumu sniegšanu privātpersonām. Lai pamatotu šāda pakalpojuma sniegšanas nepieciešamību, Pašvaldībai un PSIA būtu nepieciešams veikt plašāku tirgus izpēti, lai konstatētu, vai attiecīgā pakalpojuma sniegšanas tirgū pastāv tirgus nepilnība, iekļaujot par to informāciju izvērtējumā.

Attiecībā uz DKS skalošanas un tīrīšanas pakalpojumu sniegšanu, KP norāda uz jau iepriekš šajā atzinumā minēto, ka KP ieskatā tirgus nepilnība šo pakalpojumu sniegšanā ir konstatējama attiecībā uz gadījumiem, kad nepieciešama šādu sistēmu skalošana ar specifiski aprīkotu autotransportu ar hidrodinamisko iekārtu, kā arī lai nodrošinātu liela apjoma (virs 5 m³) DKS izsūkņēšanu. Ņemot vērā, ka Pašvaldības asenizatoru reģistrā ir reģistrējušies tikai divi tirgus dalībnieki, kas ir pašvaldības kapitālsabiedrības, t.i., PSIA un PSIA “Ventspils labiekārtošanas kombināts” un privātie tirgus dalībnieki šajā tirgū nestrādā, KP secina, ka asenizācijas pakalpojumu sniegšanas tirgū ir novērojama tirgus nepilnība un minēto pakalpojumu sniegšana ir attaisnojama ar VPIL 88.panta pirmās daļas 1.punktā noteikto izņēmumu. Tomēr KP norāda, ka gadījumā, ja Pašvaldībā ar asenizācijas pakalpojumu sniegšanu sāktu nodarboties privātie komersanti, PSIA būtu jāpārvērtē, vai tiek ievērots konkurences neitralitātes princips, kā arī jāvērtē nepieciešamību turpināt šī pakalpojuma sniegšanu. PSIA izvērtējumā norādījusi, ka asenizācijas pakalpojumus Pašvaldības teritorijā, iespējams, sniedz viens privātais komersants, tomēr šis komersants nav reģistrējies Pašvaldības asenizatoru reģistrā.

Papildus tam KP aicina Pašvaldību un PSIA vērtēt iespējamu konkurences neitralitātes risku pastāvēšanu, kas saistīti ar DKS reģistra izveidi un uzturēšanu. Kaut gan saskaņā ar Ministru kabineta 27.06.2017. noteikumu Nr.384 “Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu” 11.punktu Pašvaldībai ir piešķirta rīcības brīvība – pašai organizēt DKS reģistra izveidi un uzturēšanu par pašvaldības administratīvajā teritorijā esošajām DKS vai slēgt līgumu par šāda reģistra izveidi un uzturēšanu ar sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzēju, KP norāda, ka PSIA vienlaikus esot DKS reģistra uzturētājai un arī asenizācijas pakalpojumu sniedzējai, tās rīcībā nonāk informācija, kas PSIA var sniegt priekšrocības attiecībā pret citiem asenizācijas pakalpojumu sniedzējiem, kā arī PSIA var kontrolēt citu tirgus dalībnieku (savu konkurentu) veiktās darbības. Attiecīgi, lai novērstu iespējamus konkurences neitralitātes riskus, KP ieskatā DKS reģistra izveide un uzturēšana primāri būtu jāveic pašai Pašvaldībai, savukārt deleģēt pienākumu par šā reģistra izveidi un uzturēšanu Pašvaldībai būtu ieteicams tikai tādai personai, kura vienlaikus nav asenizācijas pakalpojumu sniedzējs.

Attiecībā uz PSIA darbību ūdens patēriņa skaitītāju uzstādīšanas, nomainas pēc verifikācijas, plombēšanas pakalpojumu sniegšanas tirgū (kas veido (*) (mazāk kā 5%) no PSIA kopējiem ieņēmumiem), pēc PSIA sniegtās informācijas šo pakalpojumu sniegšanas tirgū Pašvaldības teritorijā strādā vismaz četri privātie komersanti. PSIA tirgus daļa 2019.gadā ir sastādījusi aptuveni (*) (vairāk kā 50%) no kopējā šo pakalpojumu sniegšanas tirgus un privāto komersantu kapacitāte nav pietiekama, lai nodrošinātu Pašvaldības iedzīvotājiem savlaicīgu skaitītāju nomainas pakalpojumu. Tādējādi izvērtējumā secināts, ka šo pakalpojuma sniegšanas tirgū ir novērojama daļēja tirgus nepilnība un minēto pakalpojumu sniegšana ir attaisnojama ar VPIL 88.panta pirmās daļas 1.punktā noteikto izņēmumu.

KP aicina Pašvaldību un PSIA iepazīties ar KP tirgus uzraudzību “Individuālo ūdens patēriņa skaitītāju maiņas pakalpojumu tirgus uzraudzība”¹ un tajā izdarītajiem secinājumiem, ka šo pakalpojumu sniegšana ir atbalstāma tikai tiktāl, cik ir konstatējama tirgus nepilnība. Līdz ar to gadījumā, ja tirgus nepilnība nav konstatējama, konkrēto pakalpojumu sniegšana nav

¹ https://www.kp.gov.lv/files/documents/20191022_TU_udenskaititaji.pdf

pamatota. KP norāda uz publisku personu (to kapitālsabiedrību) īpašo atbildību, darbojoties tirgū, ievērot konkurences neitralitāti, lai sabiedrības interesēs nepieļautu, ka publiskas personas vai tās kapitālsabiedrības rīcība kavē, ierobežo vai deformē konkurenci, kas ilgtermiņā var novest pie privāto uzņēmumu izstumšanas no tirgus, kā arī ierobežot patērētāju izvēles iespējas. Tāpat KP norāda, ka jaunu tirgus dalībnieku ienākšanai tirgū nereti šķēršļus rada tieši publiskās personas iesaiste komercdarbībā.

KP izpratnē, ūdens patēriņa skaitītāju uzstādīšanas, nomainas pēc verifikācijas, plombēšanas pakalpojumu tirgus struktūra Pašvaldības teritorijā (t.i., attiecīgo pakalpojumu tirgū Pašvaldības teritorijā darbojas PSIA un vismaz četri privātie pakalpojumu sniedzēji) ļauj Pašvaldībai lemt par pakāpenisku iziešanu no šo pakalpojumu tirgus, nosakot pietiekami konkrētu nākotnes termiņu. Tādējādi KP aicina Pašvaldību un PSIA attiecībā uz ūdens patēriņa skaitītāju uzstādīšanas, nomainas pēc verifikācijas, plombēšanas pakalpojumu sniegšanu veikt attiecīgo pakalpojumu tirgus izpēti, t.sk., veicot juridisko, ekonomisko un ietekmes uz konkurenci izvērtējumu. Kā arī, lai nodrošinātu objektīvāku un visaptverošāku izvērtējumu, ieteicams ņemt vērā komersantu vai komersantus pārstāvošo nevalstisko organizāciju viedokļus, t.sk., par privāto komersantu iespējām pārņemt attiecīgo pakalpojumu sniegšanas tirgu Pašvaldības teritorijā.

Apkopojot iepriekšminēto, tā kā PSIA sniegtie pamatpakalpojumi atbilst VPIL 88.panta pirmās daļas 2.punktam, proti, tiek radītas preces vai pakalpojumi, kas ir stratēģiski svarīgi valsts vai pašvaldības administratīvās teritorijas attīstībai vai valsts drošībai, KP nav iebildumu pret Pašvaldības līdzdalības saglabāšanu PSIA. Vienlaikus KP aicina ņemt vērā iepriekšminētos apsvērumus tālākā izvērtēšanas procesā, tostarp lemjot par PSIA papildu pakalpojumu nodrošināšanas turpināšanu.

Ar cieņu
priekšsēdētājs

J. Gaiķis